

Met getrokken sabel

Zondag 24 januari 1915. In het Amsterdamse Kattenburg was het rond kwart over negen die avond nog redelijk druk op straat. Agent A.J. Titseler, een diender van het bureau Kattenburg met twaalf dienstjaren, hield op het Kadijksplein een oogje in het zeil. Hij stond in het Amsterdamse politiekorps bekend als een diender die altijd kalm en tactisch optrad. Zo ook die zondagavond, toen rond kwart over negen zijn aandacht werd getrokken door een wat oudere, beschonken man die bij een apotheek op de stoep zat. Die man had kennelijk zo diep in het glaasje gekeken dat het hem ondanks verwoede pogingen niet lukte om overeind te komen, laat staan veilig huiswaarts te keren.

Titseler realiseerde zich dat de dronken man, eenmaal in beweging gekomen, een gevaar voor zichzelf zou opleveren. Hij zou bijvoorbeeld kunnen worden aangereden. De diender besloot om in te grijpen. Daarbij kreeg hij prompt assistentie van een burger, een zekere Pieter Overvliet. Omringd door een horde nieuwsgierigen tilden ze de man op, waarna ze hem gezamenlijk onder de armen ondersteunend naar het Zeemanshuis aan het Kadijksplein loodsten. Daar aangekomen vroeg Titseler aan iemand of die 'om een kar' wilde telefoneren, zodat de man veilig en wel thuis kon worden afgeleverd.

Vervolgens besloot Titseler vast een eindje op te lopen met de beschonkene, waarbij Pieter Overvliet hem wederom behulpzaam was. Begeleid door de nog steeds groeiende meute liepen zij langzaam de Kattenburgerbrug op. Toen ze even later die brug over waren en op het Kattenburgerplein aankwamen, voltrok zich een drama.

Pieter Overvliet en een aantal andere ooggetuigen zouden hierover eerst bij de politie en enkele maanden later voor de Amsterdamse rechtbank uitgebreid verklaringen afleggen. Die kwamen op het volgende neer. Op het Kattenburgerplein dook uit de rumoerige menigte plotseling een man op die pal voor diender Titseler ging staan, om deze vervolgens in woord en gebaar te kennen te geven dat de dronkaard moest worden losgelaten. Van die inmenging was Titseler natuurlijk allerm minst gediend, en dat liet hij de bemoeial in niet mis te verstane termen weten. Na een korte woordenwisseling, waarbij de laatste onder meer riep: 'Laat die man los, of anders neem ik jou', toverde de bemoeial bliksemsnel van onder zijn kleding een groot mes te voorschijn. Daarmee stak hij Titseler in de borst, ter hoogte van het hart. De messentrekker zette het vervolgens op een lopen in de richting van de Kattenburgerbrug, Kadijksplein. Op zijn vlucht wierp hij het mes in de Kattenburgergracht. De menigte was intussen in paniek uiteen gestoven.

Titseler zag ondanks de hem toegebrachte messteken kans zijn sabel te trekken en zijn belager een paar meter te achtervolgen. Maar vlak bij een op het Kadijksplein gelegen tramhuisje stortte hij ten slotte dodelijk gewond neer. Een kwartier nadat omstanders hem in het tramhuisje hadden gelegd, overleed hij daar. Sectie wees later uit dat Titseler was overleden ten gevolge van 'uitwendig geweld, waardoor een wond is toegebracht in de wand van de linkerborstkas, het hartzakje en het hart'. In het sectierapport werd verder vermeld 'dat de verwonding waarschijnlijk is toegebracht met een breed, lang, scherp en snijdend mes [...] dat minstens 13 centimeter het lichaam is ingedrongen'. De eindconclusie luidde 'dood door verbloeding.'

Vier dagen na de moord werd agent Alexander Johannes Titseler (36) in aanwezigheid van ruim vijfhonderd collega's op de Oosterbegraafplaats in Amsterdam begraven. Zijn vrouw, Theodora Elisabeth Kolkman, zijn dochter van 11 en zijn tweelingdochters van 9 bleven achter.

Eis: vijftien jaar

Na die fatale avond op het Kattenburgerplein zette de Amsterdamse recherche, onder leiding van inspecteur J.A. Tinholt, alles op alles om de dader van deze brute steekpartij zo snel mogelijk in de kraag te vatten. Dat had al snel resultaat. Naast Overvliet meldde zich nog een aantal getuigen. Zodoende kreeg men al snel een duidelijk signalement van de dader: 'Hij droeg een donkerblauw colbertcostuum [...] een das om den hals [...] en een licht boezeroen.' Onder de getuigen zijn er enkelen die de messensteker van gezicht kennen, waardoor zijn naam bekend wordt.

Dit alles leidde ertoe dat de man reeds twee dagen na het gebeurde op een bouwplaats aan de Surinamekade, waar hij werkzaam was, werd gearresteerd door rechercheur J.F. Knipper en twee van zijn collega's. De arrestant bleek de 48-jarige betonwerker Adrianus Gout te zijn, van oorsprong uit Nijmegen afkomstig. De man ontkende in alle toonaarden dat hij de moordenaar van diender Titseler was, ondanks het feit dat hij inmiddels door enkele getuigen was herkend. Zijn verklaring kwam erop neer dat hij die zondagavond zijn woning aan de Foeliedwardsstraat (binnen loopafstand van het Kattenburgplein) had verlaten en vervolgens enige tijd op straat had rondgelopen.

Opvallend was, zo zou rechercheur Knipper later als getuige bij de rechtbank verklaren, dat Gout bij zijn arrestatie niet aan de rechercheurs vroeg waarom hij eigenlijk gearresteerd werd.

Ondanks intensief dreggen in het Oosterdok werd het moordwapen nooit gevonden. Wel vond de recherche een getuige, een zekere Hendrik de Graaff, die Gout goed kende en hem 'den laatsten tijd wel in het bezit heeft gezien van een scheë-mes [een in een schede gestoken mes]'.

In mei 1915 stond Gout voor de Amsterdamse rechtbank. Hem was doodslag ten laste gelegd. Gout bleef hardnekkig ontkennen de messentrekker te zijn. De officier van justitie, die in zijn requisitoir onder meer zei geen verzachtende omstandigheden te kunnen vinden, eiste vijftien jaar gevangenisstraf. Op 2 juni 1915 volgde de uitspraak: tien jaar gevangenisstraf. Gout tekende hoger beroep aan, maar hij trok dat enkele weken later plotseling in. De reden daarvoor was dat hij in het huis van bewaring van een medege-detineerde had gehoord dat hij van het gerechtshof wel eens een hogere straf zou kunnen krijgen.

Tot slot

In april 1915 waren bij het graf van Titseler een groot aantal van zijn collega's voor een korte plechtigheid bijeen. In aanwezigheid van de weduwe werd op het graf een eenvoudige zuil onthuld met het opschrift: *Van het Amsterdamse Politie-corps*. De Hilversumse politievereniging Plicht en Recht hechtte een krans aan het gedenkteken.